

Matteo Oleotto in Giuseppe Battiston
na snemanju filma Zoran, moj nečak idiot

ANA JURC

Ana Jurc

» Lepe vasi iz italijanskih komedij me dolgočasijo «

Pogovor z

Matteom Oleottom →

9

BLIŽNJI POSNETEK

PRVIČ SMO Z UŠESI ZASTRIGLI OB ZADNJEM BENEŠKEM FESTIVALU, KJER JE ITALIJANSKO-SLOVENSKA KOPRODUKCIJA ZORAN, MOJ NEČAK IDIOT (ZORAN, IL MIO NIPOTE SCAMO, 2013, MATTEO OLEOTTO) PREJELA NAGRADO OBČINSTVA V SEKCIJI TEDEN KRITIKE. ZANIMIVO PA JE POSTALO, KO SE JE IZKAZALO, DA JE PRVENEK V GORICI LETA 1977 ROJENEGA REŽISERJA PRIMER OGROŽENE VRSTE KOPRODUKCIJ: FILM, KJER »NAŠ« DEL NI REDUCIRAN PRETEŽNO NA FINANČNO KOMPONENTO. OLEOTTO JE NASLOVNO VLOGO NAPOL AVTISTIČNEGA, EKSCENTRIČNEGA MLADEGA SLOVENCA, KI GA PO MRTVI TETI »PODEDUJE« LJUDOMRZNI BRDAVS PAOLO IZ MALE FURLANSKE VASICE, ZAUPAL TEDAJ 16-LETNEMU ROKU PRAŠNIKARJU. V FILMU POLEG ODLIČNEGA GIUSEPPEJA BATTISTONA NASTOPIJO ŠE MARJUTA SLAMIC, JAN CVITKOVIČ IN IVO BARIŠIČ, VASJA KOKELJ IN ANTON VONČINA ŠPACAPAN PA STA BILA ZA SCENOGRAFIJO NAGRAJENA TUDI NA LANSKEM FESTIVALU SLOVENSKEGA FILMA.

Novodobno pravljico, ki se približuje senzibiliteti ameriškega neodvisnega filma, pletejo na raven arhetipov zgoščeni liki (od arogantnega prašiča do odtujenega outsiderja), odlikuje pa predvsem izjemna fotografija Ferrana Paredesa Rubia, ki Furlanijo oblije z nostalgično zlato svetlobo, pogosto v močnem kontrastu z robotimi pojavami, ki jo poseljujejo. Morda ni naključje, da je Paredes Rubio nekoč sodeloval pri nastajanju dokumentarca o Enniu Morriconeju: v filmu je namreč tudi duhovit poklon klasičnemu vesternu, v katerem se potrdi, da je nerodni nečak »iz Jugoslavije« naravni talent za pikado.

Študirali ste tako igro kot filmsko režijo. Kako to, da ste za svoj izraz izbrali eno in ne druge? Gre le za dve plati istega kovanca?

Študiral sem gledališko igro, ampak vedel sem, da hočem postati režiser. A menim, da je bilo to izobraževanje zame bistveno, kajti na akademiji te učijo o delu s kamero ter ti predpisujejo seminarje o fotografiji in o montaži, redko pa se predava o komunikaciji z igralci. Sam na snemanju več pozornosti posvetim delu z igralci kot s kamero.

Se v prihodnosti vidite v projektu, ki bi ga sami režirali in v njem nastopili?

Ne, to sta dva tako različna poklica, da ju je težko združiti, še posebej, če imaš na razpolago tako malo časa, kot ga ponavadi imamo za filme. Lahko si sicer »režiser duh«, ki vleče niti iz ozadja in se nikoli zares ne pojavi, ampak to me v resnici sploh ne zanima.

Kljub temu ste si v filmu namenili majhno cameo vlogico potovalnega agenta. Hitchcockovski pomežik gledalcu ali kaj drugega?

Na žalost nič tako zanimivega. Na dan snemanja prizora se je dotični igralec slabo počutil in da bi prihranili čas in denar, sem vskočil sam. Hitchcock se je za razliko od mene prostovoljno odločil, da se bo pojavil v svojih filmih ...

Biografija razkriva, da ste svoje prve kratke filme posneli v sodelovanju s psihiatrično ustanovo in z njenimi varovanci. Kaj vas je pritegnilo k temu?

Psihiatrično ustanovo sem prvič obiskal pred skoraj 15 leti. Snemali so film in iskali ljudi, ki bi nastopali; mene so uporabili zgolj za odrskega delavca. Ko je bil film končan, sem ostal v zavodu. S par prijatelji smo ustanovili skupino in s svojimi gostitelji posneli video. Tu sem se naučil prvih osnov poklica. Lahko bi rekel, da je bila ta izkušnja ena najintenzivnejših v mojem življenju. Številne stvari, ki sem se jih naučil in videl takrat, še danes pristanejo v filmskih zgodbah, ki jih pripovedujem.

Mladi režiserji za prvence najpogosteje izberejo portret generacije, ki ji pripadajo – držijo se torej vprašanj, ki so jim najbližje. Sami ste se temu zavestno izognili in posneli portret pokrajine, v kateri ste odrasčali, ne pa tudi vrstnikov. So da-

našnji 30-letniki taka medla vrsta brez posebnosti, da vas ne zanimajo?

Besen sem na svojo generacijo, še bolj pa na tiste, ki so prišle pred njo: oni so se nažrli, mi pa moramo poravnati račune. To me tako razjezi, da vsega skupaj ne morem niti zares ubesediti. V *Zoranu* sem hotel spregovoriti o področju, ki ga kar dobro poznam. Hotel sem pripovedovati o svojih krajih in njihovih bizarnih prebivalcih. Mogoče bom o generaciji govoril v naslednjem filmu.

V filmu se ne ukvarjate z osvetljevanjem razkola ali razlik med narodoma na obeh straneh meje; zdi se, da življenje tako na slovenski kot na italijanski strani poteka v približno istem, počasnem tempu. Je takšen v vaših očeh novi, homogeni vsakdan po ukinitvi meja?

Skušal sem pokazati, kako je ob meji sedaj, leta 2013. Rad bi, da bi svet videl, kje živimo in kaj je od meje ostalo. Nisem imel namena govoriti o meji, vprašanje dveh držav naj bi bilo v ozadju. Všeč mi je ideja, da ni razlike, če greš na pivo v Italiji ali Sloveniji. Navsezadnje živimo na enotnem ozemlju. Mentalno mejo pa bo težje preseči. Računam, da bodo mlajše generacije presegle tudi te ločnice in da bomo navsezadnje vsi živeli skupaj, kot bi morali že sedaj. Seveda so očitne kulturne razlike, ki pa nas bogatijo in niso nikakršen problem.

Majhna, od sveta odrezana skupnost, v kateri se vaša zgodba odvija, ni ravno pastoralna idila, posejana s preprostimi, srečnimi ljudmi, pač pa zadušljiv mikrokozmos, v katerem cvetita alkoholizem in otopelost. Je to že zorni kot outsiderja, ki se v rodne kraje vrača po dobrem desetletju v Rimu?

Ne zdi se mi, da bi bil to pogled outsiderja. Prav dolgočasijo me lepe, barvite vasi, ki se v italijanskih komedijah pojavljajo zadnja leta. Hotel sem prikazati temno plat teh krajev, pripovedovati o pravih ljudeh, ki jih ni treba takoj naslikati na nekakšnem idiličnem ozadju. Hotel sem ostati realen. Izziv je bil zame v tem, da je bilo treba ustvariti komedijo v kontekstu, kjer ni ničesar komičnega. Delali smo z določenim tipom glasbe in fotografije, ki nimata nič skupnega s komedijo. Upam si trditi, da smo bili temu dorasli.

S protagonistom Paolom niste ustvarili klasičnega filmskega stereotipa roboteža z mehkim srcem in rahlo problematično osebnostjo. Paolo je dejansko zlobec, ki med drugim mirno vrže pepel svoje pokojne tete skozi okno in sabotira zdravljenega alkoholika. Ste iz njega zavestno poskušali narediti kar najbolj antipatično osebnost?

Vsekakor. Hotel sem prikazati do obisti pokvarjeno osebo, ki ni samo nakazano neprijazna. Od mrtvih sem skušal obuditi tradicijo italijanske komedije iz 50. in 60. let. To so bili krasni filmi, v katerih so bile žalostne in resne teme prikazane z lahkotnostjo in ironijo. Sploh ironija je ključnega pomena. Že kot otrok sem ljudi delil na dve vrsti: tiste, ki znajo biti ironični, in tiste, ki tega ne zmorejo. Raje imam prve in rad bi, da bi moji filmi odsevali to naklonjenost.

Da ste naslovno vlogo zaupali Roku Prašnikarju, ki ni znal niti besede italijansko, se zdi precej pogumno. Je šlo za premišljeno tveganje? Ste morda stavili na to, da bo fant deloval še bolj izgubljen in zunaj svojega elementa, če bo govoril besede, ki jih ne razume povsem?

Tudi meni se zdi pogumna izbira. Vedel sem, da bo Rok dodal vrednost za film, če bo le vse uspelo, kot sem si predstavljal. Mislim, da se je tveganje splačalo. Zelo sem zaupal tudi Giuseppeju Battistonu, ki je ves čas nastopal v korist filma in ne le da bi v najlepši luči prikazal sebe. In to ni majhna reč, verjemite! Zato mu je uspelo tudi v odnosu do Roka; dal mu je dovolj prostora in ga vzpodbujal, da je iz dneva v dan rasel kot igralec in kot oseba. Prepričan sem, da bo Rok prišel še daleč. V njegovih očeh je nekakšen žar. Ko se bo tega zavedel, ga ne bo mogel nihče ustaviti.

Petru Musevskemu ste vlogico v filmu menda namenili kot majhen hommage Kruhu in mleku (2001) Jana Cvitkoviča. Kako je prišlo do sodelovanja z ekipo Staregare?

Pred snemanjem sem si ogledal kar precej slovenskih filmov in premišljeval o morebitnih zame primernih igralcih. Delo s slovenskimi igralci je bilo krasno, to so ljudje z velikimi srci in osebnostmi, prijazni in vedno zelo dobro pripravljene. Kar zadeva Starogaro, sem pred mnogimi leti na nekem festivalu spoznal Jožka Rutarja, ki mi je odprl oči za koprodukcije. Potem sem

spoznal še producenta Miho Černeca, ki se nesebično predaja delu. Danes ga imam rad kot brata. Tudi z Antonom Špacapanom in Vasjo Kokeljem je bilo lepo delati. Bili smo prijatelji že pred *Zoranom* in nato sem odkril, da sta čudovita scenografa. Največji vtis je pri slovenski ekipi name naredilo, da se nikdar nisem počutil sam ali izločen in da sem vedno imel občutek, da lahko skupaj dosežemo karkoli. Tudi naslednji film hočem posneti z istimi ljudmi.

Zdi se, da je italijanski film trenutno v odlični formi: Sorrentinovo Neskončno lepoto (La grande bellezza, 2013) mnogi razglašajo za evropski film leta, Med (Miele, 2013, Valeria Golino) in Salvo (2013, Fabio Grassadonia in Antonio Piazza) sta bila med drugim nagrajena na zadnjem LIFFu ... Kako je snemati v trenutnih gospodarskih razmerah? Nekje ste izjavili, da boste denar od beneške nagrade RaroVideo porabili za poravnavo zamujene najemnine ...

Še huje, tega denarja sploh še nisem dobil! Snemati v Italiji je precej kompleksna stvar, predvsem je težko najti likvidna sredstva za honorarje sodelavcev. S producentom Igorjem Prinčičem sva bila odločena, da nihče ne sme delati zastonj. Nihče. To sva tudi dosegla, a je bilo težko. Prinčičevi naporji so bili orjaški, ganljivi. Do konca smo prilezli v veliki meri po njegovi zaslugi. Naučil me je, kako delaš s strastjo, ne da bi se pri tem jemal preveč resno. Igor je »razsvetljen producent«, kakršni so v Italiji redki.

Zoran je tip filma, kakršni so ponavadi zelo priljubljeni na Sundanceu, kot na primer Naša mala mis (Little Miss Sunshine, 2006, Jonathan Dayton in Valerie Faris) ali Juno (2007, Jason Reitman). Zgodba o posebnem, ki se ne zna čisto stopiti z okolico. Film bi znal biti precej uspešen na sporedu kakega severnoameriškega festivala ...

Delamo na tem. V zvezi s tujino je film v rokah podjetja Slingshot Manuele Buono. Manuela je odločena, da film ne bo končal v družbi tisoč drugih, zgubljen med naslovi v katalogu. Po njeni zaslugi smo film že prodali v nekaj držav. Dobra plat tuje distribucije je v tem, da imaš okno priložnosti odprto do tri leta, zato ne vem, kdaj pride na vrsto Amerika. Tudi sam mislim, da bi bil film tam, pa tudi na primer v Skandinaviji, lahko uspešen.

Matteo Oleotto na snemanju filma

Zoran, moj nečak idiot